

Motion till riksdagen
2005/06:Sf284

av **Camilla Sköld Jansson m.fl. (v)**

Ensamstående mödrar och kärnfamiljen

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Ensamstående mödrars situation	2
3.1	Ekonomisk standard.....	2
3.2	Ensamståendes barn	3
3.3	Våld.....	3
3.4	Hälsa och livsvillkor.....	3
3.5	Etnicitet	4
4	Välfärdssystemet.....	4
5	En mångfald av familjekonstellationer.....	5

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen begär att regeringen återkommer med en strukturell analys av på vilket sätt föreställningen om kärnfamiljen påverkar utformningen av välfärdssystemet, i enlighet med vad i motionen anförts.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med ett handlingsprogram som syftar till att förbättra situationen för ensamstående mödrar.

3 Ensamstående mödrars situation

Regeringen fick 2001 underlag från kommittén Välfärdsboksut och Socialstyrelsen vars resultat visade upp ett samhälle med ökade klasskillnader och könsorättvisor. Till de största förlorarna hörde ensamstående mödrar. Aktuella undersökningar visar att de sociala och ekonomiska villkoren i stort sett är desamma i dag. Ensamstående kvinnor med barn har en ekonomiskt svårare situation än andra, de hade den sämsta inkomstutvecklingen under 2002, de har oftare otrygga anställningar än andra och de är en av de absolut största riskgrupperna för våld.

3.1 Ekonomisk standard

SCB:s senaste undersökning om Hushållens ekonomi (HEK) visar att gruppen ensamstående föräldrar har den lägsta ekonomiska standarden och halkar efter övriga grupper. Gruppen ensamstående föräldrar minskade dessutom sin disponibla inkomst med 1,5 procent under 2003. Den årliga inkomstfördelningsundersökningen från SCB visar att ensamstående kvinnor med barn har betydligt lägre standard än ensamstående män med barn. Under perioden 1991–2003 ökade inkomstnivån för sammanboende med barn 0–19 år med 16 procent, medan ensamstående med barn i samma ålder ökade sin inkomstnivå endast med 3 procent samma period. För befolkningen i sin helhet ökade inkomstnivån med 13 procent under perioden 1991–2003 (SCB). Bland ensamstående med barn år 2003 hade 7 procent en låg inkomst – där låga inkomster är mätt som andel med inkomst under 50 procent av medianen. Om den ensamstående föräldern är utrikesfödd är situationen än värre.

Ensamstående kvinnor med små och stora barn är ekonomiskt sett extra utsatta. De har lägst ekonomisk standard oavsett stöd i form av barn- och bostadsbidrag.

Förvärvsinkomsten för ensamstående mödrar med barn 0–6 år var 2003 i snitt 155 500 kronor om året, vilket var 60 procent av ensamstående småbarnsfäders förvärvsinkomst. För ensamstående mödrar med barn 7–17 år var den genomsnittliga förvärvsinkomsten 210 500 kronor om året, vilket var 73 procent av ensamstående fäders förvärvsinkomst (budgetprop. 2005/06:1). Det mest utslagsgivande för föräldrars ekonomiska situation är den ojämna fördelningen av arbetstid. Samtidigt är den huvudsakliga orsaken till att kvin-

nor arbetar deltid i större utsträckning än män den skeva fördelningen av ansvar för och arbete med hem och familj. Bara 58 procent av gruppen ensamstående mödrar med ett barn arbetar heltid, respektive 60 procent av de sammanboende kvinnorna med ett barn (budgetprop. 2005/06:1). Ensamstående kvinnor med barn har som grupp väsentligt högre arbetslöshet som andel av befolkningen än andra grupper. Detta påverkar självfallet månadslönerna. Lägst lön har gruppen ensamstående kvinnor med små barn (0–6 år); i genomsnitt har de en månadslön på 19 000 kronor. Detta kan jämföras med den genomsnittliga månadslönen för ensamstående män med små barn som ligger på 23 100 kronor. Ensamstående kvinnor med barn i åldern 7–17 år har en genomsnittlig lön på 20 300 kronor i månaden. Ensamståendes utsatta ekonomiska situation kan också avläsas i att de har minst överskott, och ett lågt underskott, av kapital.

3.2 Ensamståendes barn

Barn till sammanboende och ensamstående har olika livsvillkor. Ensamståendes barn har inte råd att följa med kompisar på olika aktiviteter. 47 procent av barn mellan 10 år och 18 år som har en ensamstående förälder tvingades avstå från att delta i olika aktiviteter med sina kompisar under 2003 (Barn och deras familjer, SCB).

3.3 Våld

Av gruppen ensamstående mödrar i Sverige utsattes 14,3 procent för våld eller hot om våld under 2004. Det visar den senaste undersökningen av levnadsförhållanden (ULF). För sammanboende kvinnor med barn var siffran 4,3 procent.

3.4 Hälsa och livsvillkor

Socialstyrelsens senaste undersökningar visar att folkhälsan har försämrats för många grupper. Alltfler uppger sig lida av ångslan, oro eller ångest, ständig trötthet eller sömnbesvär. Den största andelen personer med dessa besvär finns bland ensamstående mödrar, men också bland kvinnor med utlandsfödda föräldrar. Ensamstående föräldrar, både mödrar och fäder, har sämre hälsa än sammanboende föräldrar. Barn till ensamstående föräldrar löper större risk än barn till sammanboende föräldrar att bli sjuka eller skadas, framför allt när det gäller psykisk ohälsa, drogrelaterade diagnoser och självmord. En stor del av den förhöjda förekomsten verkar förklaras av ekonomiska och sociala förhållanden (Socialstyrelsen 2004).

Fel! Okänt namn på

3.5 Etnicitet

SCB:s senaste inkomstfördelningsundersökning visar generellt att inkomstutvecklingen varit sämst för invandrade kvinnor och män, ensamstående kvinnor med barn och unga ensamstående. Detta slår givetvis extra hårt mot ensamstående mödrar med utländsk bakgrund. Enligt SCB har gruppen utrikesfödda haft en betydligt lägre inkomst än personer födda i Sverige under alla år de gjort undersökningen. Under 2003 var inkomstskillnaden mellan de två grupperna 16 procent. Andelen med låg inkomst bland invandrade kvinnor och män var 8 procent medan andelen låginkomsttagare bland svenskfödda var 3 procent. Det är emellertid stor skillnad inom gruppen invandrade. Sämst har de som kommer från länder utanför Norden och EU. De hade under 2003 cirka 23 procent lägre inkomst än svenskfödda. Dessutom är arbetslösheten fortfarande högst bland utrikesfödda. För gruppen ensamstående mödrar med utländsk bakgrund är de sociala och ekonomiska villkoren sämst, sett ur alla perspektiv.

4 Välfärdssystemet

Den välfärdsmo­dell som vuxit fram i Sverige har betydande fördelar ur ett feministiskt perspektiv. Kombinationen av en aktiv arbetsmarknadspolitik med full sysselsättning som mål, rättigheter kopplade till individen och större samhällsansvar för barnomsorg har varit viktig för kvinnors självförsörjning. Framväxten av en stark offentlig sektor var till att börja med en förutsättning för att kvinnor skulle kunna få ett eget förvärvsarbete. Hade inte kvinnor i Sverige förvärvsarbetat i så hög grad hade vi inte kunnat bygga upp den välfärd och det sociala trygghetssystem vi har i dag – det som är grunden till ett demokratiskt och rättvist samhälle. Det offentliga välfärdssystemet är så konstruerat att det har en utjämnande effekt och bidrar till en solidarisk omfördelning av ekonomiska resurser mellan gruppen kvinnor och gruppen män, mellan lågavlönade och högavlönade och en omfördelning mellan olika perioder i individernas liv. Det ekonomiska offentliga trygghetssystemet är alltså ett av våra viktigaste redskap för att utjämna klass- och könsskillnader. Vänsterpartiet värnar om en gemensam och solidarisk sektor, grundad på principen ”av var och en efter förmåga, åt var och en efter behov”. Ekonomiska resurser skall komma alla invånare till del som en rättighet, inte som välgörenhet. För kvinnor innebär det ett minskat ekonomiskt beroende av enskilda män och för ensamstående mödrar en möjlighet till egen försörjning kombinerat med förvärvsarbete. Det ekonomiska trygghetssystemet är på samma gång som det är nödvändigt för den enskildas ekonomiska trygghet också avgörande för hela samhällsekonomin funktion och därmed för alla medborgares välfärd. Stabila offentliga ekonomiska välfärdssystem skapar trygga människor, som på ett bra sätt kan tillvarata sina livsmöjligheter.

5 En mångfald av familjekonstellationer

För Vänsterpartiet är värnandet av den generella välfärden en prioriterad uppgift. Den sammantagna bilden visar att invandrade och svenska ensamstående mödrar och deras barn lever under generellt sämre villkor än någon annan grupp i samhället, och det avslöjar en strukturell diskriminering. Att just ensamstående kvinnor med barn diskrimineras kan härledas till normen och myten om kärnfamiljen. För att bryta den strukturella diskriminering som ensamstående mödrar utsätts för är det nödvändigt att de mekanismer, normer och föreställningar om en tvåsam kärnfamilj som upprätthåller och återskapar de orättvisa strukturerna identifieras och analyseras djupgående. Detta är viktigt inte minst för att förhindra att välfärdssystemets uppbyggnad reproducerar begränsande normer och värderingar. För Vänsterpartiet är det viktigt att vår generella välfärd svarar mot den verklighet som människor lever i. I samhället i dag finns en mångfald av familjekonstellationer; fyrklöverfamiljer, kärnfamiljer, singelhushåll, trepartsfamiljer, en vuxen och ett barn, en vuxen och fyra barn, fosterfamiljer, vänskapsnätverk, hela släktklaner, HBT-familjer och heterosexuella familjer i olika former. Det finns cirka 70 000 ensamstående mödrar med små barn och cirka 130 000 ensamstående mödrar med äldre barn (budgetprop. 2005/06:1). Vänsterpartiet arbetar för att alla människor ska känna sig fria att leva som de vill, att ingen ska behöva värderas socialt eller ekonomiskt utifrån en stereotyp familjebild. För att komma till rätta med den ojämlika snedfördelning som drabbar ensamstående kvinnor med barn fordras en generell välfärdspolitik som står fri från kärnfamiljsnormen. Det gäller flera samverkande politikområden, där socialpolitik, utbildningspolitik, bostadspolitik, arbetsmarknads- och skattepolitik är några centrala delar.

Viljan att få bort köns-, etnicitets- och klassorättvisor – brister som vi är övertygade om att de kan hanteras och reformeras inom ramen för den offentliga välfärdspolitikerna – måste visa sig i politisk handling. Vänsterpartiet föreslår att regeringen återkommer med en strukturell analys av på vilket sätt föreställningen om kärnfamiljen påverkar utformningen av välfärdssystemet, vilka konsekvenser det får för dem som inte uppfyller denna norm, bland annat ensamstående kvinnor med barn. Detta ska ges regeringen till känna.

Vänsterpartiet föreslår också att regeringen återkommer med ett politiskt handlingsprogram som syftar till att förbättra situationen för ensamstående mödrar. Detta ska ges regeringen till känna.

Stockholm den 30 september 2005

Camilla Sköld Jansson (v)

Elina Linna (v)

Ulla Hoffmann (v)

Britt-Marie Danestig (v)

Kalle Larsson (v)

Siv Holma (v)

Rossana Dinamarca (v)